

Я. О. Страхніцький, аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано процеси реалізації державної політики у сфері захисту об'єктів критичної інфраструктури на основі чого визначено два ключові ієрархічно пов'язані рівні управління. Дієвість архітектури державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури пропонується визначати на підставі оцінки «зрілості» механізмів державного управління сектором за певними критеріями, особливо в частині його спроможності оперативно реагувати на кризові ситуації.

Здійснено оцінку структурно-функціональних особливостей державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури в Україні, відповідно до обраного алгоритму.

Здійснено аналіз нормативно-правової база та інституційних аспектів державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури в Україні. Зазначається, що знаковою подією у сфері захисту критичної інфраструктури стало прийняття Закону України «Про критичну інфраструктуру», яким ідентифіковано основних суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури. Відзначено що суб'єктний склад даного напрямку варто розмежувати на суб'єктів відповідальних за формування та реалізацію державної політики та суб'єктів національної системи захисту критичної інфраструктури. У межах даної структурно-функціональної області визначено квадрокомплекс функціонуючих систем реагування.

Акцентовано увагу, що ефективний захист критичної інфраструктури в Україні при надзвичайних ситуаціях та терористичних загрозах неможливий без посилення на державному рівні активності у напрямку проведення регулярних міжсекторальних навчань із оперативного реагування на надзвичайні ситуації на об'єктах критичної інфраструктури. Основною метою даних заходів визначено підвищення рівня міжвідомчої взаємодії для попередження диверсійно-терористичних загроз. Пропозицію віднесено до категорії превентивних та антикризових заходів державної політики у сфері захисту найважливіших об'єктів критичної інфраструктури.

Ключові слова: критична інфраструктура, захист критичної інфраструктури, державна політика, ризики, загрози, структурно-функціональна характеристика, інституційне забезпечення, превентивні заходи.

Ya. O. Strahniysky. Structural and functional characteristics of state policy in the sphere of critical infrastructure protection in Ukraine

The article analyzes the processes of implementation of state policy in the field of protection of critical infrastructure objects and identifies two key hierarchically related levels of management. The effectiveness of the state policy architecture in the field of critical protection is proposed to be determined based on the evaluation of the "maturity" of the mechanisms of state management of the sector according to certain criteria, especially in terms of its ability to respond quickly to crisis situations.

An assessment of the structural and functional features of state policy in the field of critical infrastructure protection in Ukraine was carried out, according to a fixed algorithm.

It is noted that a landmark event in the field of critical infrastructure protection was the adoption of the Law of Ukraine "On Critical Infrastructure", the main subjects of the formation and implementation of state policy in the field of critical infrastructure protection were identified. An analysis of the regulatory framework and institutional aspects of state policy in the field of critical infrastructure protection in Ukraine was carried out. It was noted that the subject composition of this direction should be divided into subjects responsible for the formation and implementation of state policy and subjects of the national system of critical infrastructure protection. Within this structural and functional area, a quadrocomplex of functioning response systems is defined.

Attention is drawn to the fact that effective protection of critical infrastructure in Ukraine during emergency situations and terrorist threats is impossible without increasing activity at the state level in the direction of conducting regular interdisciplinary exercises on operational response to emergency situations at critical infrastructure facilities with the aim of increasing the level of interdepartmental cooperation to prevent sabotage – terrorist threats. It is proposed to include this proposal in the category of preventive and anti-crisis measures of state policy in the field of protection of the most important objects of critical infrastructure.

Key words: critical infrastructure, protection of critical infrastructure, state policy, risks, threats, structural and functional characteristics, institutional support, preventive measures.

Постановка проблеми. Сучасна безпекова ситуація в Україні та глобальні терористичні загрози свідчать про необхідність формування комплексної системи захисту України. Об'єкти критичної інфраструктури у сучасних умовах війни стали майданчиком для диверсій, терористичних актів та несанкціонованих втручань, що країна агресор використовує як предмет для морально-психологічного терору мирного населення з метою посилення

внутрішньої дестабілізації країни. У такому випадку, особливої актуальності набувають комплексні заходи загальнодержавного рівня, які мають бути узгоджені між безпековими і правоохоронними органами, зокрема і для протидії сучасним загрозам гібридного характеру. Створення системи спеціально уповноважених органів управління у сфері захисту критичної інфраструктури від надзвичайних ситуацій на всіх рівнях організації державної влади та місцевого самоврядування слід відзначити як пріоритетну сферу державної політики [9].

Особливої актуальності набуває необхідність проведення наукового аналізу структурно-функціональних характеристик державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури. Даний вектор досліджень покликаний чітко ідентифікувати повноваження державних інституцій у забезпеченні безперебійного функціонування критичної інфраструктури та виявлення слабких сторін, які потребують удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням вивчення сфери державного управління у сфері критичної інфраструктури, а також структурно-функціональних характеристик державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури в Україні присвятили свої наукові праці вчені Бобро Д. Г., Домарацький М. Б., Кондратов С. І., Суходоля О. М. та ін.

Мета статті – проведення наукового аналізу структурно-функціональних особливостей державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури України.

Виклад основного матеріалу. Ґрунтуючись на положеннях загальної теорії управління складними системами, управління безпекою слід розглядати в рамках певної соціально-економічної системи, що об'єднує стабільні внутрішні зв'язки населення, об'єкти економіки, інфраструктури, території та управлінські структури. У процесі реалізації державної політики у сфері захисту об'єктів критичної інфраструктури вчені пропонують виділяти два ієрархічно пов'язаних рівні управління:

I рівень – управлінська діяльність аналітичного, науково-прогностичного й організаційного характеру, що передбачає визначення стратегій управління ризиками та загрозами, а також забезпечення механізму їх попередження з урахуванням соціальних, економічних та інших факторів [1].

II рівень – організаційно-технічні системи. Він передбачає наявність елементів управління, оснований на використанні в управлінському процесі інформаційних технологій, прогресивних методів і засобів підготовки та прийняття управлінських рішень, методичного апарату аналізу й оцінки критичних ризиків з урахуванням соціальних, економічних та інших аспектів [2].

Погоджуємось із твердженням учених Кондратова С. І., та Суходолі О. М., що одним із детермінант, які визначають дієвість архітектури державної політики у сфері захисту критичної, є ступінь зрілості механізмів державного управління сектором захисту об'єктів критичної інфраструктури, особливо в частині його спроможності оперативно реагувати на кризові ситуації [8]. Оцінювання зрілості державної політики забезпечення захисту та стійкості критичної інфраструктури науковці пропонують проводити за наступними критеріями:

1. Наявність офіційно прийнятої державної стратегії забезпечення захисту та стійкості критичної інфраструктури (засади державної політики можуть також бути закріплені у профільному законодавстві).

2. Наявність державного органу, на який покладено відповідальність за забезпечення захисту та стійкості критичної інфраструктури.

3. Наявність державної структури, відповідальної за інформування та обробку інформації про інциденти (кризи), пов'язані з критичною інфраструктурою (може включати мережу ситуаційних та інформаційно-аналітичних центрів).

4. Наявність державної програми міжвідомчого співробітництва у сфері захисту та стійкості критичної інфраструктури.

5. Наявність офіційно прийнятої програми співробітництва державного і приватного секторів у сфері забезпечення захисту та стійкості критичної інфраструктури [8].

Аналізуючи структурно-функціональні особливості державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури в Україні, відповідно до приведеного алгоритму, зазначимо, що знаковою подією стало прийняття Закону України «Про критичну інфраструктуру» 16.11.2021 р. [5]. Даним нормативним актом ідентифіковано основних суб'єктів із формування та реалізації державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури:

1. Оператор критичної інфраструктури – юридична особа будь-якої форми власності та/або фізична особа-підприємець, що на правах власності, оренди або на інших законних підставах здійснює управління об'єктом критичної інфраструктури та відповідає за його поточне функціонування.

2. Секторальний орган у сфері захисту критичної інфраструктури – державний орган, визначений законодавством відповідальним за забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури в окремому секторі критичної інфраструктури.

3. Уповноважений орган у сфері захисту критичної інфраструктури України – орган, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури, здійснює функціональне управління національною системою захисту критичної інфраструктури, забезпечує координацію діяльності міністерств та операторів критичної інфраструктури з питань забезпечення стійкості та захисту об'єктів критичної інфраструктури.

Продовжуючи удосконалення інституційного забезпечення, Верховна Рада ухвалила 18.10.22 р. Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо формування та реалізації державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури» [4], яким визначила, що «формування та реалізацію державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури, координацію діяльності суб'єктів національної системи захисту критичної інфраструктури забезпечує уповноважений орган у сфері захисту критичної інфраструктури України». Спрямовує, координує та контролює його роботу Кабінет Міністрів України. Даним законом функції уповноваженого органу у сфері захисту критичної інфраструктури України покладено на Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України (Держспецзв'язку). Зазначимо, що Закон України «Про критичну інфраструктуру» передбачав створення нового органу, однак реалізація ухвалених змін дасть можливість забезпечити формування та реалізацію державної політики у сфері критичної інфраструктури і заощадити бюджетні кошти. Звернемо увагу, що згідно з п. 5 Прикінцевих положень Закону «Про критичну інфраструктуру» [5], Кабінет Міністрів України у **тримісячний строк** з дня набуття чинності даного Закону (15.12.2021) **необхідно було визначити** уповноважений орган з питань захисту критичної інфраструктури України. Таким чином, крайній строк для визначення такого уповноваженого органу минув 15.03.2022 року. Перший крок у цьому напрямку відбувся лише 12.07.2022 р. із прийняттям **Постанови КМУ № 787** «Про утворення Державної служби захисту критичної інфраструктури та забезпечення національної системи стійкості України» [12]. У тексті даної постанови **Уповноваженим органом було визначено Державну службу захисту критичної інфраструктури та забезпечення національної системи стійкості України (ДЗКІ), вона мала набрати чинності після внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік»** щодо фінансування ДЗКІ, однак цього не відбулося і Постанова у силу не вступила. Таким чином можна констатувати факт порушення більш ніж на 8 місяців визначених законом строків призначення уповноваженого органу у сфері захисту критичної інфраструктури України. Відповідно, це призвело до того, що у період активних бойових дій та посиленого терористичного тиску на об'єкти критичної інфраструктури був відсутній орган державного управління у сфері захисту таких об'єктів. Даний інституційний вакуум учені частково пояснюють тим, що більшість сучасних реформ організації влади в Україні стикаються з рядом бар'єрів, зокрема дефіцитом політичного компромісу, бюрократизацією та корупцією адміністративного апарату на всіх рівнях [7].

Чинним законодавством передбачено, що Держспецзв'язку, будучи спеціалізованим органом центральної виконавчої влади в галузі спеціального зв'язку та захисту інформації, суб'єктом сектору оборони і безпеки, основним суб'єктом національної системи кібербезпеки, забезпечить створення повного ланцюжка захисту: формування та наповнення реєстру об'єктів критичної інфраструктури та подальшу щоденну роботу з посилення стійкості таких об'єктів і держави загалом [10], [11]. Визначено, що безпосередньо за захист самих об'єктів критичної інфраструктури відповідатимуть оператори цих об'єктів. Зауважимо, що в умовах війни дане положення варто вважати не зовсім коректним, оскільки сьогодні окремі об'єкти критичної інфраструктури вимагають посиленої військової оборони, що є недоступним для цивільних суб'єктів. Тому даний пункт вимагає доопрацювання у напрямку міжсекторальної взаємодії.

Варто також зауважити, що від моменту прийняття Закону «Про критичну інфраструктуру» до сьогодні Кабміном не затверджено окремого порядку віднесення об'єктів до критичної інфраструктури, тому чинним залишається **Порядок віднесення об'єктів до об'єктів критичної інфраструктури**, затверджений Постановою КМУ № 1109 у 2020 році [13]. Окрім цього також не затверджено Положення про уповноважений орган у сфері захисту критичної інфраструктури та **порядок ведення Реєстру об'єктів критичної інфраструктури**.

Аналізуючи сучасну систему державного управління у сфері захисту критичної інфраструктури, відзначимо що суб'єктний склад розмежовано на суб'єктів відповідальних за формування та реалізацію державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури та суб'єктів національної системи захисту критичної інфраструктури. У цьому напрямку існує ряд функціонуючих систем реагування:

1. Єдина державна система цивільного захисту (функціонує відповідно до Кодексу цивільного захисту України, Положення «Про єдину державну систему цивільного захисту», затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 р. № 11); Безпосереднє керівництво діяльністю єдиної державної системи цивільного захисту здійснює ДСНС [14].

2. Єдина державна система запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків (постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 № 92). Функціонує відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом», Положення «Про єдину систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків» [15]. Окрему роль у даній системі виконує Служби безпеки України та Антитерористичний центр (АТЦ), створений у грудні 1998 року Указом Президента України з метою протидії терактам, які несуть загрозу життю і здоров'ю людей, а також для запобігання диверсіям на об'єктах критичної інфраструктури [9].

3. Державна система фізичного захисту (функціонує відповідно до Закону України «Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання»,

Порядок функціонування державної системи фізичного захисту, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 21.12.2011 р. № 1337) [16]. Фізичний захист визначено як діяльність у сфері використання ядерної енергії, спрямовану на забезпечення захищеності ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання та на зміцнення режиму нерозповсюдження ядерної зброї; на захист інтересів національної безпеки, попередження та припинення диверсій, крадіжки або будь-якого іншого незаконного вилучення ядерного матеріалу, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання, а також зміцнення режиму нерозповсюдження ядерної зброї [5].

4. Національна система кібербезпеки (функціонує відповідно до Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» та Стратегії кібербезпеки України, затвердженої Указом Президента України від 15.03.2016 р. № 96). Згідно ст.8 національна система кібербезпеки – це сукупність суб'єктів забезпечення кібербезпеки та взаємопов'язаних заходів політичного, науково-технічного, інформаційного, освітнього характеру, організаційних, правових, оперативного-розшукових, розвідувальних, контррозвідувальних, оборонних, інженерно-технічних заходів, а також заходів криптографічного і технічного захисту національних інформаційних ресурсів, кіберзахисту об'єктів критичної інформаційної інфраструктури. Основними суб'єктами національної системи кібербезпеки є Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національна поліція України, Служба безпеки України, Міністерство оборони України та Генеральний штаб Збройних Сил України, розвідувальні органи, Національний банк України, які виконують основні завдання відповідно до Конституції і законів України [6].

Ефективний захист критичної інфраструктури в Україні при надзвичайних ситуаціях та терористичних актах неможливий без реалізації суб'єктами у сфері формування та реалізації державної політики їх специфічних функцій які повинні реалізовуватися за допомогою управлінських функцій державних інститутів. Аналізуючи даний вектор, погодимось із вченими Кондратовим С. І. та Суходолею О. М., які вбачають проблему у тому, що відповідальність за безпеку критичних об'єктів інфраструктури покладено на різні міністерства і відомства, які забезпечують функціонування відповідних систем. При цьому кожна система має «власні» набори загроз та ризиків, якими вона опікується, «власні» режими функціонування у різних безпекових умовах, «власні» плани і процедури реагування, викладені із застосуванням відомчої системи термінів і понять. До того ж визначені у положеннях і планах механізми і процедури взаємодії між існуючими національними системами безпеки і кризового реагування здебільшого є недостатньо відпрацьованими та апробованими для випадків масштабних кризових ситуацій, оскільки в країні до цього часу практика міжвідомчих навчань і тренувань на рівнях, вищих ніж об'єктовий, була розвинута слабо [8]. Тому вважаємо за доцільне, посилити на державному рівні активність у забезпеченні проведення регулярних міжсекторальних навчань із оперативного реагування на надзвичайні ситуації на об'єктах критичної інфраструктури з метою підвищення рівня міжвідомчої взаємодії для попередження диверсійно-терористичних загроз, у тому числі у прикордонних районах. Доцільно проводити дані заходи із обов'язковим залученням представників СБУ, Збройних Сил України, Державної прикордонної служби, Національної гвардії, Держслужби з надзвичайних ситуацій, Національної поліції, а також представників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування і операторів об'єктів критичної інфраструктури.

Дану пропозицію можна віднести до категорії превентивних та антикризових заходів державного управління у сфері захисту найважливіших об'єктів критичної інфраструктури. Досліджуючи даний напрямок Домарацький М. Б. звертає увагу, на зарубіжний досвід, де уряди окремих держав розробляють спеціальні галузеві плани превентивного захисту критичної інфраструктури, який будується на результатах аналітичного процесу у напрямках:

- ідентифікації секторів критичної інфраструктури диференційовано за національним, регіональним та місцевим рівнях;
- фіксації потенційних загроз та критичних ризиків для об'єктів критичної інфраструктури;
- аналізу вразливості певних секторів критичної інфраструктури;
- оцінки ризиків порушення функціонування критично-важливих галузей у разі знищення або виведення з ладу окремих об'єктів критичної інфраструктури;
- розробки відповідних превентивних сценаріїв, у створенні системи захисту об'єктів критичної інфраструктури [3].

Варто відзначити, що Державна служба України з надзвичайних ситуацій володіє найбільш широким спектром можливостей щодо комплексного вирішення представлених вище завдань із превентивного забезпечення безпеки критично важливих об'єктів. Що стосується системно-правового забезпечення вимагається розробка на загальнодержавному та регіональному рівнях нового та розвиток чинного законодавства, яке дозволить охопити найбільш важливі, значущі та пріоритетні з точки зору національної безпеки держави види стратегічних ризиків для критичної інфраструктури та обумовлені ними загрози.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можемо констатувати наявність ряду проблем у структурно-функціональних аспектах державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури в Україні. Серед основних констатовано: **не створений** Реєстр об'єктів критичної інфраструктури **та не затверджений** порядок його ведення,

окрім цього не затвердженим залишається Положення про уповноважений орган у сфері захисту критичної інфраструктури. Значною проблемою також є те, що відповідальність за безпеку критичних об'єктів інфраструктури покладено на різні міністерства і відомства, які забезпечують функціонування відповідних систем, що посилює дезорганізацію у сфері реалізації державної політики. Вирішення даної проблеми вбачається у розробці комплексу превентивних заходів, серед яких забезпечення проведення регулярних міжсекторальних навчань із оперативного реагування на надзвичайні ситуації на об'єктах критичної інфраструктури з метою підвищення рівня міжвідомчої взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Бобро Д. Г. Удосконалення методології ранжування об'єктів критичної інфраструктури та їх віднесення до критичної інфраструктури :аналітична записка. http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/krutuchna_infra-a7636.pdf
2. Вакуленко В. М. Гринчук Н. М. Державна регіональна політика: навч. посіб. К.: Вид-во НАДУ.2007. 64 с
3. Домарацький М. Б. Специфіка державного регулювання критичної інфраструктури в Україні. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 2(25). С. 24–46.
4. Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо формування та реалізації державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури». №2684-IX від 18.10.2022р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2684-20#n22>
5. Закон України «Про критичну інфраструктуру» №1882-IX від 16.11.2021р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-203>
6. Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» № 2163-VIII від 05.10.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19/ed20171005#Text>
7. Зубар І.В., Онищук Ю.В. Практика ЄС у децентралізації публічної влади та перспективи її застосування в Україні. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. № 1(32). С. 41–45.
8. Кондратов С. І., Суходоля О. М. Державна система захисту критичної інфраструктури в системі забезпечення національної безпеки: аналіт. доп. / за ред. О. М. Суходолі. Київ : НІСД, 2020. 28 с.
9. Офіційний веб-сайт Служби Безпеки України. URL: <https://www.ssu.gov.ua>
10. Офіційний веб-сайт Урядового порталу. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
11. Офіційний веб-сайт Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. URL: <https://cip.gov.ua>
12. Постанова КМУ «Про утворення Державної служби захисту критичної інфраструктури та забезпечення національної системи стійкості України» № 787 від 12.07.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2022-п#Text>
13. Постанова КМУ «Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури» № 1109 від 09.10.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2020-п#Text>
14. Постанова КМУ «Про затвердження положення про єдину державну систему цивільного захисту» № 11 від 09.01.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-п#Text>
15. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків» № 92 від 18.02.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-п#Text>
16. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку функціонування державної системи фізичного захисту» № 1337 від 21.12.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1337-2011-п#Text>

References:

1. Bobro D. H. (2016) Udoskonalennia metodologii ranzhuvannia obiektiv krytychnoi infrastruktury ta yikh vidnesennia do krytychnoi infrastruktury :analytychna zapyska [Improvement of the methodology of ranking critical infrastructure objects and their assignment to critical infrastructure: analytical note], URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/krutuchna_infra-a7636.pdf
2. Vakulenko V. M. Hrynychuk N. M. (2007), Derzhavna rehionalna polityka [State regional policy], academic manual, Press Kyiv : NADU, 64 p.
3. Domaratskyi M. B. (2020) Spetsyfika derzhavnoho rehuliuвання krytychnoi infrastruktury v Ukraini [The specifics of state regulation of critical infrastructure in Ukraine], *Publychne upravlinnia ta mytne administruvannia* [Public Administration and Customs Administration], vol. 2(25), pp. 24–46.
5. VRU, Law of Ukraine (2021) Pro krytychnu infrastrukturu [Law of Ukraine «About critical infrastructure»], URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882>
6. VRU, Law of Ukraine (2017) Pro osnovni zasady zabezpechennia kiberbezpeky Ukrainy [Law of Ukraine «About the main principles of ensuring cyber security of Ukraine»], URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19/ed20171005#Text>

7. Zubar I. V., Onyshchuk Yu. V. (2022) Praktyka ES u detsentralizatsii publichnoi vlady ta perspektyvy yii zastosuvannya v Ukraini [EU practice in decentralization of public power and prospects for its application in Ukraine], Publichne upravlinnia ta mytne administruvannya [Public Administration and Customs Administration], vol. 1(32), pp. 41–45.

8. Kondratov S. I., Sukhodolia O. M. (2020), Derzhavna systema zakhystu krytychnoi infrastruktury v systemi zabezpechennia natsionalnoi bezpeky [State system of protection of critical infrastructure in the system of ensuring national security], analyst. add., Kyiv : NISD, 28 p.

9. Ofitsiinyi veb-sait Security Service of Ukraine. URL: <https://www.ssu.gov.ua>

10. Ofitsiinyi veb-sait Government portal. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

11. Ofitsiinyi veb-sait State Service of Special Communications and Information Protection of Ukraine. URL: <https://cip.gov.ua>

12. KМУ (2022), Pro utvorennia Derzhavnoi sluzhby zakhystu krytychnoi infrastruktury ta zabezpechennia natsionalnoi systemy stiiikosti Ukrainy [On the establishment of the State Service for the Protection of Critical Infrastructure and Ensuring the National Stability System of Ukraine], The order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, dated 12.07.2022. № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2022-п#Text>

13. KМУ (2020), Deiaki pytannia obiektiv krytychnoi infrastruktury [Some critical infrastructure issues], The order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, dated 09.10.2020. № 1109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2020>

14. KМУ (2014), Pro zatverdzhennia polozhennia pro yedynu derzhavnu systemu tsyvilnoho zakhystu [On approval of the provisions on the unified state system of civil protection], The order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, dated 09.01.2014. № 11, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-п#Text>

15. KМУ (2016), Pro zatverdzhennia Polozhennia pro yedynu derzhavnu systemu zapobihannia, reahuvannia i prypynennia terorystychnykh aktiv ta minimizatsii yikh naslidkiv [On approval of the Regulation on the unified state system of prevention, response and termination of terrorist acts and minimization of their consequences], The order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, dated 18.02.2016. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-п#Text>

16. KМУ (2011), Pro zatverdzhennia Poriadku funktsionuvannia derzhavnoi systemy fizychnoho zakhystu [On approval of the Procedure for the functioning of the state system of physical protection], The order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, dated 21.12.2011. № 1337, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1337-2011-п#Text>